
Eltávozott az élők sorából Edvard Kardelj, a forradalmár, Tito elvtárs legközelebbi munkatársa, századunk nagyképességű marxistája. Tito elvtárs mellett, Edvard Kardelj életműve képviseli leginkább a világ nagy nyilvánossága előtt forradalmi utunkat, hozzájárulásunkat a marxizmus további előretöréséhez, hogy kifürkéssze és előirányozza a jövődő kommunista társadalomhoz vezető utat, hogy mi és mások megtaláljuk a mai világ ellentmondásaiban a megfelelő magatartást és a biztató jövő távlatát.

Egy ember nagysága, kiváltképp ha forradalmárról és társadalmi tudósról van szó, azzal mérhető, mennyire hatott korára: miben járult hozzá a társadalomalakító tömegek mozgósításához és a szocialista tudatot megtestesítő társadalmi erők cselekvőképességéhez, mennyivel járult hozzá a gyakorlati tevékenység irányításának kifürkészéséhez, előirányozásához és a forradalmi gyakorlat alkotó módon való bíráló önvizsgálatához, marxista értékeléséhez és értelmezéséhez.

Edvard Kardelj nagysága minden kétséget kizáróan hatalmas. Ezért is jelentette ki Tito elvtárs a halálhír hallatán: „Egyszóval, Bevc elvtársnak forradalmunkhoz való hozzájárulása óriási. Felbecsülhetetlen módon járult hozzá forradalmunk folytonosságához, valamint humanista és demokratikus tartalmához.”

Kegyeltsértő és meddő dolog lenne ez alkalommal keseregni az emberi élet múlandóságáról. Az egész ország népe, hazánk munkásosztálya és minden dolgozója, Jugoszlávia nemzetei és nemzetiségei méltóságteljesen fejezték ki gyászukat, tudatában lévén milyen nagy veszteség ért minket, de annak is, hogy Edvard Kardelj elvtárs életműve nem múlandó, beleépült valóságunkba, és tovább él s hatni fog a mai, de a mostanit követő sok-sok nemzedék forradalmi cselekvésében is.

Kardelj elvtárs óriási és szerteágazó, egy egész korszakot jelölő életművének részletes értékelésére még csak ezután kerül sor. Már most vi-

lágos, hogy a különféle tudományos intézmények közül munkáinak begyűjtésében és külön az utóbbi évtizedben még nem közölt kéziratának véglegesítésében nagy szerepet fog vállalni a Ljubljában székelő és nemrég életrehívott Jugoszláv Öngazgatási Tudományos Központ, amely fel is veszi Edvard Kardelj nevét. De a jövőben tudományos kutatásoktól és alkotómunkától függetlenül, amelyből így vagy úgy kiveszi részét egész társadalmunk — már most is megállapítható, hogy Kardelj elvtárs életművére jellemző a marxista magatartása és életvitele: a forradalmi gyakorlat és az elmélyült marxista elemzés és kutatás egysége. Joggal hangsúlyozza a JKSZ hetilapja ez év február 16-i vezércikke, hogy Kardelj elvtárs életműve nagy teljességgel fejezi ki forradalmunk önmagáról alkotott kritikai tudatát, azt a kritikai tudatot, amely serkentette forradalmunkat újabb és még távolabbi célok kitűzésére és meghódítására.

Kardelj elvtárs gyakorlati és elméleti tevékenysége és hozzájárulása forradalmunk stratégiájának kimunkálásához, a tudatos forradalmi erők legmegfelelőbb módon való kifejezésre juttatása érdekében, a közvetlenebb és távolabbi célok kitűzésében, a nemzetközi viszonyok egyengetésében és a szocializmus világviszonylatban jelentkező nagy kérdéseinek tisztázásában — hangsúlyozottan kifejezi a marxizmus antidogmatikus és kritikai jellegzetességét, a marxizmus nyitottságát, azt a körülményt, hogy állandóan igényli az újat, a még fejlettebbet. Kardelj elvtárs hatalmas életműve önmagában is szemlélteti a JKSZ programjának zárógondolatát. Ezek a záró sorok, amelyeknek a megszövegezésével megbízott bizottság élén Kardelj elvtárs állt annakidején, az önmagunk és művünk iránti szüntelen kritikai viszonyulás és a marxizmus forradalmi alkotó szelleméhez való hűség alapján kimondják: „Semmi, ami létrejött, nem lehet számunkra annyira szent, hogy ne lehetne túlszárnyalni, és nem engedhetné át helyét annak, ami még haladóbb, még szabadabb, még emberibb!”

Munkásságának néhány közvetlenül szembeötlő jellegzetessége ilyen rövid összefoglalóban is idekíváncozik: a néptömegek alkotóerejében vett lankadatlan hit, az öngazgatás átfogó felfogása. Kardelj elvtárs megfogalmazásában a tömegek minden valódi forradalma az öngazgatás legközvetlenebb formája és ezért vallja, hogy öngazgatásunk kezdete jelen van már a fegyveres forradalom időszakában. Részben ezért helyteleníti a szocialista forradalmi formák merev körvonalazását, ide sorolva saját öngazgatású szocializmusunk forradalmi tapasztalatának modellként való kezelését is.

Kardelj elvtárs életműve értékelésekor és elismerésekor ismételten hangsúlyozták jellemének igen értékes és humánus összetevőjét, azt, hogy csendes szerénységében, képes volt figyelmesen, serkentően és magávalragadóan viszonyulni tanácskozó és vitapartnereihez. Nincs most idő és alkalom arra, hogy ezúttal említés essen Kardelj elvtárs harcairól, mert forradalmunk óriása, helyes álláspontjai és kétségtelenül kiérdemelt nagy tekintélye ellenére megívta a maga harcait is forradalmunk útkeresés-

séiben, ellentmondásainak megnyilvánulásaiban mindig személyi méltóságot és nagy forradalmi rátermettséget mutatva fel.

Edvard Kardelj szerteágazó és igen gazdag munkásságát dióhéjban összefoglalni talán legsikeresebben a most készülő hétkötetes tematikai válogatott műveinek címein keresztül érzékeltethetnénk a legsikeresebben. Ez két okból is indokolt. A szerző maga is, már nagybetegen, részt vett a belgrádi Komunist kiadó szerkesztői munkájában és ezt jóváhagyta. Ezt a sorozatot az újvidéki Forum Kiadó részlege párhuzamosan magyar nyelven is kiadja várhatóan még ez évben. Íme a hét kötet címe: (1) A szocialista öngazgatás társadalmi-politikai viszonyainak fejlődése, (2) A társult munka, (3) A szocialista öngazgatás politikai rendszere, (4) A nemzet és a nemzetek közötti viszony, (5) A társadalomkritika, (6) A nemzetközi viszonyok és az el nem kötelezettség, (7) A Jugoszláv Kommunista Szövetség. Rendkívüli erőfeszítést igényel ez a felelősségteljes szerkesztői munka, mert nagymértékben kell Kardelj elvtárs könyveit és tanulmányait sűríteni, de egyben nagy segítséget is jelent majd az érdeklődő széles olvasó közönségnek és marxista irodalmunk jelentős eredménye is lesz.

Folyóiratunk, természetesen részletesebben foglalkozik majd ezzel a jelentős kulturális és tudományos vállalkozással, mint ahogy az elmúlt évfolyamunk egyik súlyponti témája Jugoszlávia politikai rendszere volt Kardelj elvtárs magyar nyelven is nagy példányban megjelent tanulmánykötetéből ihletve.

E számunkban két hivatott értékelést közlünk Edvard Kardelj életművéről, amelyek a szövetségi és a tartományi gyászülésen hangzottak el. Folyóiratunk közli Kardelj elvtárs utolsó, még életében megjelent munkáját is. A jövőben is, folyóiratunk munkatársainak lehetősége alapján ismételten és folyamatosan foglalkozunk majd korunk kimagasló marxistájának munkásságával.